

Overijssel

Toelichting: de standpunten van de partijen zijn gebaseerd op de provinciale verkiezingsprogramma's, het Kieskompas, beleid van GS en een enquête van Milieudefensie over megastallen.

Stelling 1: De provincie roept de industriële veehouderij een halt toe

Achtergrond

De industriële veehouderij is slecht voor dier, mens en milieu. Varkens zitten hun hele leven op kale vloeren, kippen zitten opeengepakt, koeien blijven het hele jaar op stal, eenden zitten in schuren zonder zwemwater, konijnen zijn opgesloten in kleine draadgazen kooitjes: in de industriële veehouderij hebben dieren geen gelegenheid hun natuurlijk gedrag te vertonen. Bovendien zijn de dieren vaak zo doorgefokt dat hun lichaam zélf grote welzijnsproblemen veroorzaakt: kippen groeien zo snel dat zij door hun poten zakken en hartproblemen krijgen, varkens worden zo zwaar dat ze moeilijk kunnen lopen, koeien geven zoveel melk dat ze vatbaar zijn voor uierontsteking. Et cetera.

Maar de vee-industrie is niet alleen slecht voor dieren. Om duizenden dieren op een klein oppervlak te kunnen houden, wordt antibioticum gebruikt om uitbraak van ziekten te voorkomen. En dat antibioticumgebruik leidt tot resistentie. Onlangs werd onderzoek openbaar waaruit blijkt dat kippen in toenemende mate resistent raken tegen Ceftiotur. Mensen die de kippen eten, zouden daardoor ook resistent kunnen worden voor antibiotica. Dat kan wanneer zogeheten ESBL-vormende bacteriën worden overgedragen. Die bacteriën maken enzymen die de werking van antibiotica tegengaan. Ook is de veeteelt is een belangrijke factor in de verspreiding van besmettelijke ziekten (SARS, vogelgriep, Q-koorts et cetera).

En dat is nog niet alles. Wereldwijd is de veehouderij verantwoordelijk voor 18% van de broeikasgassen. 59% van al het ijsvrije land wordt gebruikt voor veeproductie – om dieren te laten grazen of om veevoer op te verbouwen. Jaarlijks verdwijnt er een bos ter grootte van Portugal ten behoeve van de veeteelt. Om 1 kg kip te produceren is 3.900 liter water nodig. Gemiddeld kost het twee keer zoveel energie om dierlijke eiwitten te produceren dan plantaardige eiwitten. De veeteelt is verder een belangrijke factor in erosie, bodem- en watervervuiling. Het milieucentrum van de Vrije Universiteit berekende in 2010 dat alleen al de milieukosten van de Nederlandse varkenshouderij jaarlijks minimaal 1,3 miljard euro bedragen – kosten die voor rekening komen van de belastingbetaler.

Standpunt WSPA

Dieren in de veehouderij verdienen de ruimte en omgeving die hen in staat stelt hun natuurlijk gedrag te ontplooiën. Wij pleiten voor een duurzame landbouw: milieuvriendelijk en met respect voor dierenwelzijn en andere sociale waarden. In plaats van een industriële, door multinationals beheerste wijze van voedselproductie (en de daarmee samenhangende consumptie), moeten we toe naar een landbouw op gematigder schaal, primair gebaseerd op lokale toelevering en markten en daarmee bijdragend aan meer zelfvoorzienendheid, autonomie en voedselzekerheid.

CDA

In het programma heeft het CDA geen aandacht voor dierenwelzijn. Ook over het verder terugdringen van de industriële veehouderij zwijgt het verkiezingsprogramma. De partij is het niet eens met de stelling dat in Overijssel geen nieuwe intensieve veehouderijen mogen komen.

ChristenUnie

In het programma heeft de CU geen aandacht voor dierenwelzijn. Over het verder terugdringen van de industriële veehouderij zwijgt het verkiezingsprogramma. De partij is het niet eens met de stelling dat in Overijssel geen nieuwe intensieve veehouderijen mogen komen. De ChristenUnie stelt beperkingen aan de uitbreiding en nieuwbouw van megastallen voor de intensieve veehouderij (standaard maximaal 1,5 ha per bouwblok, in landbouwontwikkelingsgebieden maximaal 2,5 ha).

D66

Het is de wens van D66 te gaan naar een rendabele agrarische sector waarbij duurzaamheid vanzelfsprekend is. Totdat dit het geval is zitten we in een overgangsfase. Extra intensieve veehouderijen passen hier niet in. Bestaande veehouderijen mogen uiteraard doorgaan volgens de huidige vergunningen en toezeggingen. Biologische landbouw dient te worden gestimuleerd. Agroparken op bedrijventerreinen moeten in principe kunnen worden aangelegd. In deze parken vindt agrarische bedrijvigheid plaats op een innovatieve, duurzame en diervriendelijke wijze.

GroenLinks

GroenLinks stelt het volgende voor:

- Biodiversiteit moet in stand worden gehouden.
- Dierenwelzijn is een essentieel onderdeel van agrarisch beleid.
- Geen ruimte voor megastallen.
- De provincie bevordert dat er in 2015 driemaal zoveel duurzaam producerende bedrijven zijn dan nu, en gaat agrariërs stimuleren en ondersteunen om die omslag te maken en vol te houden

GL vindt dat voedselproductie dusdanig essentieel is dat we daar niet lichtzinnig mee om mogen gaan. Voor het Overijssels beleid betekent dat:

- Voedselproductie en landschapsbeheer opnieuw integreren.
- Verdere industrialisering van de landbouw niet faciliteren.
- Stimuleren van lokale afzet.

Partij voor de Dieren

Deze partij wil dat er een einde komt aan de vee-industrie en dat de dieren worden gehouden op een wijze die recht doet aan hun natuurlijke gedrag en behoeften.

In hun verkiezingsprogramma stellen zij voor:

- De provincie richt haar beleid op een afname van de veestapel. Er komt een uitbreidingsstop en een vestigingsstop voor de intensieve veehouderij.
- De provincie staat uitbreiding of nieuwe vestigingen van veehouderijen alleen toe als dat geen negatieve effecten heeft voor dier, natuur en milieu.
- De provincie neemt in haar structuurvisie op dat pelsdierhouderijen niet zijn toegestaan.
- De provincie stimuleert de bouw van schuilstallen en boomaanplant in weilanden ter beschutting van vee.
- Koeien wordt ten minste weidegang geboden.
- De provincie grijpt de nieuwe mogelijkheden van Europese landbouwsubsidies aan om initiatieven op het gebied van dierenwelzijn te ondersteunen. De provincie draagt de mogelijkheden die deze Europese regelingen bieden op het gebied van dierenwelzijn actief uit naar de potentiële gebruikers van de regeling in de agrarische sector

Ook wil de Partij voor de Dieren dat er een einde komt aan alle directe en indirecte subsidies die de vee-industrie ontvangt van de provincie. Het subsidiëren van luchtwassers en het aanbieden van gunstige regelingen voor de verplaatsing van vee-industrieën is de wereld op zijn kop. Hier wordt belastinggeld gebruikt om de vee-industrie te helpen; de vervuiler vervuult maar de burger betaalt.

PvdA

In het programma heeft de PvdA amper aandacht voor dierenwelzijn. Wel vindt de partij de intensieve veehouderij niet meer van deze tijd. Het houden van soms wel tienduizenden dieren op één bedrijf botst met de volksgezondheid, het milieu, het dierenwelzijn en de kwaliteit van het landschap. Het maatschappelijk draagvlak voor de bio-industrie neemt in ras tempo af. De PvdA vindt dat de agrarische sector sneller tegemoet moet komen aan de eisen die de samenleving stelt aan verantwoorde veehouderij, ook in de Landbouw Ontwikkelings Gebieden. De PvdA pleit voor Landbouw Ontwikkelings Locaties.

PVV

De PVV acht het van groot belang dat een belangrijk deel van onze voedselvoorziening ook in ons land wordt geproduceerd. Zoals de partij in het programma stelt: 'Met aandacht voor het welzijn van mens en dier. De beste oplossingen voor de problemen komen uit de sector zelf en niet van de bureaucraten in Brussel. Het is namelijk verkeerd om een boer puur als een ondernemer te beschouwen. De economie is slechts één van de factoren waar door het boerenbedrijf zich laat beïnvloeden. Geld verdienen is belangrijk maar ook de omgang met land en dieren. De boeren in Overijssel zijn echte professionals die al generaties lang zorgen voor een veilige voedselvoorziening. Wij hebben dus veel aan deze boeren te danken. Ook daarom is de PVV voor kleinschaligheid van het boerenleven (familie bedrijven). De kleine en middelgrote agrariër kan op ons rekenen. De megastallen zijn ongewenst.'

SGP

In het programma heeft de SGP geen aandacht voor dierenwelzijn. De partij wil meer ruimte voor boeren en is het niet eens met de stelling dat in Overijssel geen nieuwe intensieve veehouderijen mogen komen.

Solidara

Vestiging van megastallen in Overijssel wordt wat Solidara betreft verboden. Diervriendelijke(r) veehouderij (biologische en tussensegment) stimuleren, samen met veehouderij werken aan een vergoedingssysteem voor verbetering van het dierenwelzijn.

SP

De SP is fel tegenstander van megastallen, varkensclusters en andere veefabrieken. Deze veroorzaken veel lijden voor de dieren, overlast voor de omgeving, schade voor de natuur en risico's voor de volksgezondheid. Ze horen daarom niet thuis in de provincie. De SP pleit voor invoering van een verbod op megastallen in Overijssel.

VVD

In het programma heeft de VVD geen aandacht voor dierenwelzijn. De partij is het niet eens met de stelling dat in Overijssel geen nieuwe intensieve veehouderijen mogen komen.

50Plus

Dieren en dierenwelzijn behoren niet tot de speerpunten van deze partij. De partij is het eens met de stelling dat in Overijssel geen nieuwe intensieve veehouderijen mogen komen.

Stelling 2: De provincie stelt paal en perk aan de jacht

Achtergrond

Plezierjacht komt in Nederland nog veel voor – ook al wordt dat vaak 'beheersjacht' genoemd. Er worden dan allerlei argumenten aangevoerd waarom een bepaald type jacht gerechtvaardigd zou zijn. Jagers beweren bijvoorbeeld dat de vos kippen en eenden bij boeren uitmoordt en de weidevogelstand bedreigt. Dit zijn echter gelegenheidsargumenten: deze 'bedreigingen' zijn niet proportioneel. Waar het in werkelijkheid om gaat is dat jagers de vos als concurrent zien omdat ze konijnen, hazen en fazanten eten. Bovendien helpt 'beheersjacht' niet: vossen doen aan 'sociale regulatie'. Dat wil zeggen, het aantal jongen wordt afgestemd op de draagkracht van het leefgebied. Als er door jacht voortdurend een verhoogde kunstmatige sterfte wordt veroorzaakt, zullen er steeds opnieuw grote worpen plaatsvinden.

Standpunt WSPA

WSPA is tegen alle vormen van plezierjacht. Jacht zou alleen als uiterste middel moeten worden ingezet, als andere, diervriendelijke methoden niet werken of bijvoorbeeld om dieren uit hun lijden te verlossen.

CDA

Wat het CDA betreft blijft de jacht noodzakelijk en toegestaan in Overijssel. Gedeputeerde Staten, waarin het CDA zetelt, verruimde de jacht op wilde zwijnen.

ChristenUnie

Volgens de CU is jacht noodzakelijk voor het beheer van de wildstand volgens de Flora en Faunawet. Jacht alleen voor de sport is niet gewenst.

D66

D66 stelt dat jacht is in Overijssel een oud gebruik is. Vanuit het oogpunt van wildbeheer is dit ook nodig, vindt de partij. Jacht voor wildbeheer en jacht voor de sport zijn zeer nauw met elkaar verbonden. Om het wildbeheer niet in gedrang te laten komen, wil D66 ook de plezierjacht niet verbieden

GroenLinks

In het programma schrijft de partij: 'In het wild levende dieren worden in principe met rust gelaten. Zo nodig wordt financiële compensatie voor geleden schade verstrekt aan agrariërs. Als dieren belangrijke schade veroorzaken of een bedreiging vormen voor de volksgezondheid of veiligheid, wordt alleen bij uiterste noodzaak en als er geen alternatieven zijn het doden van een deel van deze dieren toegestaan. Deze beheersjacht wordt streng gecontroleerd in samenspraak met natuur- en dierenbeschermingorganisaties.'

Partij voor de Dieren

De Partij voor de Dieren wil dat het doden van in het wild levende dieren alleen wordt toegestaan in de enkele gevallen waarin de betreffende dieren de volksgezondheid of de openbare veiligheid in gevaar brengen en er echt geen alternatieven zijn. Wat betreft de jacht, stelt de PvdD in het programma het volgende:

- De provincie dient uiterst terughoudend te zijn bij het verstrekken van afschotvergunningen of onbeschermdverklaringen van zogenoemde 'schadelijke dieren'.
- De provincie erkent geen enkele faunabeheereenheid.
- De provincie maakt de soorten, aantallen en locaties openbaar van dieren die worden doodgeschoten.
- De provincie staat niet toe dat er gejaagd wordt op haar gronden.
- De provincie registreert klachten over jagers en gebruikt deze informatie om de handhaving te verbeteren.
- De provincie registreert alle gevallen van roofvogelvervolging, inclusief vermoedens hiervan en gebruikt deze informatie om de handhaving te verbeteren.
- De provincie ziet er op toe dat verwilderde katten niet langer worden gedood, maar gevangen worden en gecastreerd of gesteriliseerd. Daarna moeten de katten worden geresocialiseerd en geplaatst in gastgezinnen of teruggezet worden op de plaats waar ze zijn gevangen.

PvdA

De PvdA wil de plezierjacht in Overijssel verbieden. Enkel wanneer grazers afgeschoten worden om het behoud van het ecologisch evenwicht is het afschieten van dieren, als laatste redmiddel, een optie. Echter, Gedeputeerde Staten, waarin de PvdA zetelt, verruimde de jacht op wilde zwijnen.

PVV

De PVV is enkel voor noodafschot indien er gevaar dreigt voor mensen en/of andere dieren of om een dier snel uit het lijden te verlossen indien een veterinaire behandeling geen zin meer heeft.

SGP

De partij is tegen de stelling dat jacht voor de sport in Overijssel verboden moet worden.

Solidara

Solidara constateert dat verschillende populaties van dieren al sterk zijn teruggelopen in Overijssel, zoals wilde zwijnen, herten en fazanten. De Nederlandse natuur is niet geschikt voor plezierjacht.

SP

De plezierjacht wordt verboden als het aan de SP ligt. De partij ziet weinig sportiefs in het voor de lol afschieten van dieren.

VVD

De VVD is van mening dat jacht om wild te verwerven kan worden toegestaan op haas, konijn, eend, houtduif en fazant. Flora- en faunawet biedt een goed evenwicht tussen bescherming, beheer, benutting van natuur en schadebestrijding.

50Plus

Dieren en dierenwelzijn behoren niet tot de speerpunten van deze partij. De partij stelt: 'Alle jagers dienen zich te houden aan de jachtwet. Hierin is geregeld wanneer(welke periodes en tijden op een dag) op welk wild en bij een aantal diersoorten in welke hoeveelheid er gejaagd mag worden. Dit alles om te komen tot goed wildbeheer.'

Stelling 3: De provincie maakt zich sterk voor natuurgebieden

Achtergrond

Van de natuur in Nederland is veel verloren gegaan – en wat er nog is, is vaak versnipperd. Dieren (en planten) kunnen daardoor maar moeilijk overleven: zij zitten vaak gevangen op 'eilandjes' natuur. Door gebieden te vergroten en vooral met elkaar te verbinden kan dit worden voorkomen. Op die

manier ontstaat een groot netwerk van natuur waardoor de leefgebieden van dieren enorm uitbreiden. Het plan hiervoor heet 'Ecologische Hoofdstructuur' (EHS). Het huidige kabinet heeft echter een streep door de uitgaven voor de EHS gehaald. Nu komt het op de provincies aan of de natuurdoelstellingen toch nog gehaald kunnen worden.

Standpunt WSPA

De afspraken voor de Ecologische Hoofdstructuur moeten worden nagekomen. Voor de in het wild levende dieren in Nederland is dit van vitaal belang. Er is voor hen al zo weinig ruimte.

CDA

Het CDA stelt in het programma: 'Het Rijk bezuinigt fors op de aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur en Robuuste Verbindingszones. De provincie moet de prioriteit leggen bij het goed in stand houden van de bestaande natuur. Kwaliteit gaat voor kwantiteit.' Gedeputeerde Staten, waarin het CDA zetelt, heeft oktober 2010 de aankoop van natuurgebieden in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur gestopt.

ChristenUnie

De CU stelt: 'De Ecologische Hoofdstructuur moet realistisch worden afgerond. Provinciaal geld kan ingezet worden om de laatste gebieden af te ronden. Niettemin indien de rijksoverheid besluit geen verdere financiering toe te passen, is het niet de taak van de provincie om dat over te nemen. Onder het motto haalbaar en betaalbaar worden met het rijk op korte termijn afspraken gemaakt over de financiering van de maatregelen van de N2000 gebieden. Inzet is dat de provincie zo snel als mogelijk de benodigde vergunningen en ontheffingen verleent. Particulieren (agrariërs, landgoederen, coöperaties) worden betrokken bij het beheer van natuur en landschap en worden marktconform betaald voor het beheer dat zij uitvoeren. Het gaat bovendien om beheerplannen die zich kenmerken door eenvoud en terughoudendheid. De provincie zet verder in op de kwaliteit van de Nationale Landschappen en steekt daar, in navolging van en in samenhang met de rijksoverheid, eigen middelen in. Bij alle veranderingsprocessen waarbij grondmobiliteit aan de orde is, draagt de provincie zorg voor de sociaaleconomische aspecten van agrarische bedrijven. Er komt een goede verkavelingstructuur, deze is van belang voor de continuïteit en het perspectief van de grondgebonden landbouw. De sector landbouw wordt zo veel mogelijk wordt betrokken bij het realiseren van doelen op gebied van waterretentie, waterkwaliteit, duurzame energie (biomassa, windturbines, algenteelt), educatie, zorg, recreatie en maatschappelijke behoeften.'

D66

In het programma schrijft D66: 'Afgezet tegen de taakstelling ligt de aankoop van gronden voor de EHS op schema en loopt de inrichting achter. Dit laatste wordt voornamelijk veroorzaakt door te weinig rijksmiddelen. D66 Overijssel hecht grote waarde aan het op tijd en compleet voltooien van de EHS en wil dat de Provincie alles doet om dit te bewerkstelligen.'

GroenLinks

In het programma schrijft GL: 'Om ervoor te zorgen dat kleine natuurgebieden niet op zichzelf

hoeven te staan, moeten we doorgaan met het aanleggen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) robuuste verbindingszone, die natuurgebieden met elkaar verbindt. Dan kunnen dieren veilig van het ene naar het andere gebied trekken en de populaties versterken. De afspraak is dat in 2015 alle grond van de EHS verworven is, en in 2018 moet ook de inrichting klaar zijn. Overijssel ligt ver achter op schema. Afspraak is afspraak, volgens GroenLinks. De provincie moet voortvarend aan de slag met aankopen en inrichten. Daar mag ook geld bij, het is een investering voor de toekomst! Als het op enkele plekken niet lukt, zal de provincie toch moeten onteigenen, net zoals dat voor andere belangrijke plannen (zoals infrastructuur) gebeurt.'

Partij voor de Dieren

Het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur krijgt de hoogste prioriteit van de PvdD. Dat betekent inzet op verwerving van gronden, robuuste verbindingszones en inrichting van nieuwe natuurgebieden. In het verkiezingsprogramma stelt de PvdD zich op de volgende standpunten:

- De provincie geeft de Ecologische Hoofdstructuur hoge prioriteit en streeft naar realisatie van de EHS in 2018. Alle Natura 2000-gebieden hebben voor 2014 een vastgesteld beheerplan.
- De provincie neemt ontsnipperende maatregelen als natuurgebieden doorsneden worden door wegen en maakt op deze manier de migratie van dieren van het ene gebied naar het andere mogelijk.
- De provincie maakt een ruimtelijke verordening, waarin de bescherming van de EHS, Nationale Landschappen, waterwingebieden en waardevolle cultuurlandschappen helder en transparant is vastgelegd. Er worden grenzen gesteld aan de grootte van agrarische bouwblokken.
- De provincie moet de bescherming van dieren, natuur en milieu prioriteit geven bij beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en het vergunningverleningbeleid. De provincie geeft voorrang aan het beëindigen van intensieve veehouderij bij kwetsbare natuurgebieden.
- De provincie gaat lichtvervuiling tegen. De provincie verbetert de handhaving van stilte in stiltegebieden.
- De provincie beschouwt agrarisch natuurbeheer niet als vervanging voor natuurgebieden, maar als een aanvulling hierop.

PvdA

De partij is het eens met de stelling dat de EHS moet doorgaan, ook als de provincie dat moet betalen.

PVV

De PVV zegt over de Ecologische Hoofdstructuur: 'Dit kost veel geld van de belastingbetaler. Het creëren van natuurgebieden is kunstmatige natuur en gaat ten koste van andere zaken. Mens en dier leven veel beter samen dan men denkt en daarnaast hebben dieren niet de behoefte om van Amsterdam naar Amersfoort te reizen en terug.'

SGP

De SGP verklaart in het programma: 'Nu de overheid de geldkraan ten behoeve van natuurbeleid grotendeels heeft dichtgedraaid, pleit de SGP voor grote terughoudendheid bij nieuwe aankopen. Onteigening van gronden bijvoorbeeld mag nooit een drukmiddel vormen. De Ecologische Hoofdstructuur is een rijksopgave, bekostiging dient door het Rijk te geschieden.'

Solidara

De partij is het zeer eens met de stelling dat de EHS moet doorgaan, ook als de provincie dat moet betalen. 'De dierenwelzijnsnormen worden scherper. Bij de ecologische hoofdstructuur willen we verbindingzones tussen natuurgebieden en faunapassages aanbrengen ter bevordering van het welzijn van dieren.'

SP

Het programma van de SP stelt: 'De SP vindt dat de provincie moet vasthouden aan de ambities van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS): het verbinden van alle belangrijke natuurgebieden. Prioriteit moet worden gegeven aan die plekken waar de bestaande natuur het meest kwetsbaar is en de biodiversiteit onder druk staat. Dat geldt in het bijzonder voor de zogenaamde Natura 2000 gebieden, waar bijzondere en kwetsbare natuur is.'

VVD

De VVD is het oneens met de stelling dat de EHS moet doorgaan, ook als de provincie dat moet betalen. In het programma schrijft de partij: 'De VVD wil dat in de ontwikkeling van de EHS en Natura 2000 in Overijssel het accent komt te liggen op inrichting en beheer. De natuurclaims van de provincie op landbouwgrond worden waar mogelijk teruggeschroefd. In Overijssel kunnen een aantal beoogde Natura 2000 gebieden worden geschrapt met volledig behoud van de natuurwaarde in deze regio's.'

50Plus

De Ecologische Hoofdstructuur is geen speerpunt van 50Plus. De partij schrijft: 'Provincie Overijssel gaat zich inzetten om het duurzame en groene karakter van de provincie te versterken het natuurbeheer te bevorderen en alternatieve energiebronnen te stimuleren.'